

สุขภาพทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจปัจจุบัน

ในปี 2564 เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 และการเปลี่ยนแปลงของโลกหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติและความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ซึ่งคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าภาคการเกษตรได้ทำหน้าที่ในการบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในแง่การรักษาระดับและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตในภาคเศรษฐกิจได้บ้างทดแทนกับการสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการขาดรายได้ในสาขาบริการท่องเที่ยว เพราะซึ่งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง

จากผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าว ส่งผลต่อสหกรณ์การเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของภาคการเกษตรที่สำคัญ จึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีความมั่นคงทางการเงิน เพื่อรับมือกับวิกฤตและหาทางหลีกเลี่ยง หรือหาทางบรรเทาผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยงนั้นได้ทันเวลา การที่สหกรณ์จะรับมือกับวิกฤตได้ สหกรณ์จะต้องตรวจสอบสุขภาพทางการเงินเป็นประจำ โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีโปรแกรมเฝ้าระวังและเตือนภัยทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (CFSAWS:ss V.2) ในการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ระดับเทียบเคียงกับอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

หนี้สินต่อทุน(เท่า)	ทุนสำรองต่อสินทรัพย์(เท่า)	ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์(%)	ค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร(%) (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน)	ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ ตามกำหนด(%)	อัตราหมุนของสินค้า(ครั้ง)
2.276	0.063	0.922	73.500	63.126	17.904

สหกรณ์การเกษตรจำนวนทั้งสิ้น 2,938 แห่ง มีสมาชิกสหกรณ์ 6,208,314 คน (30 เม.ย. 2565) ในภาพรวมแต่ละอัตราส่วนมีการเตือนภัยอยู่ในระดับควรปรับปรุง ได้แก่ หนี้สินต่อทุน ทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร ส่วนอัตราส่วนลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด และอัตราหมุนของสินค้า อยู่ในระดับพอใช้ ในส่วนของระดับการเฝ้าระวังอยู่ในระดับการเฝ้าระวังพิเศษ ซึ่งมีสหกรณ์ที่อยู่ในระดับเฝ้าระวังพิเศษขึ้นไปถึง 593 แห่ง หรือร้อยละ 20.18 ของสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น ส่วนใหญ่จะเป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่และใหญ่มาก ซึ่งสามารถวิเคราะห์แต่ละด้านตาม CAMEAL ได้ดังนี้

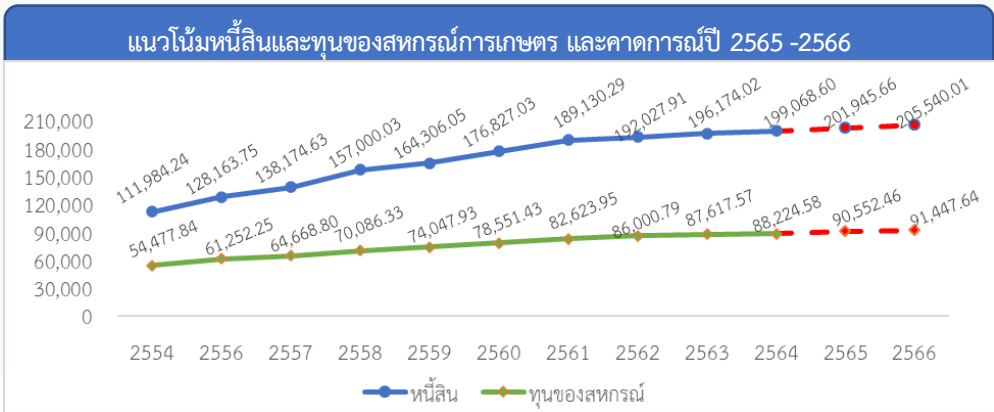

ความเสี่ยงของเงินทุนต่อความเสี่ยง

สหกรณ์การเกษตรบริหารจัดการเงินทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 287,954.05 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้สิน ร้อยละ 69.49 ที่เหลือเป็นทุนของสหกรณ์ สัดส่วนหนี้สินต่อทุน 2.28 เท่า ซึ่งอยู่ในระดับควรปรับปรุง และยิ่งสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่ 1.93 เท่า การเติบโตของหนี้สูงกว่าการเติบโตของทุนสหกรณ์ แสดงว่า สหกรณ์มีความสามารถในการชำระหนี้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี และไม่สามารถคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับความปลอดภัยในการได้รับชำระหนี้ พร้อมทั้งสหกรณ์ยังมีภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยจ่ายที่เกิดจากการกู้ยืม เงินรับฝาก และเงินปันผลด้วย แต่หากพิจารณาความเสี่ยงของแหล่งทุน พบว่าหนี้สินส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากสมาชิก ซึ่งเป็นแหล่งทุนภายในทำให้โอกาสในการชำระหนี้พร้อมกันลดลง และการจ่ายชำระดอกเบี้ยลดลง ดังนั้นการดำเนินการของสหกรณ์ต้องคำนึงถึงรายได้ให้คุ้มกับรายจ่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำกำไร ตลอดจนลดความเสี่ยงเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหนี้และเพิ่มความมั่นคงให้กับสหกรณ์

เงินทุน	287,293.18 ล้านบาท
เงินทุนภายใน	63.19 %
- เงินรับฝากสมาชิก	32.68 %
- ทุนของสหกรณ์	30.51 %
เงินทุนภายนอก	36.81 %
สัดส่วนหนี้ต่อทุน	2.28 เท่า

คุณภาพของสินทรัพย์

สหกรณ์การเกษตรนำสินทรัพย์ส่วนใหญ่ไปลงทุนในรูปของเงินให้กู้แก่สมาชิก มีอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ ร้อยละ 0.07 เทียบกับช่วงเวลาเดียวกันกับปีก่อน การใช้สินทรัพย์ในการดำเนินงานก่อให้เกิดรายได้มีรอบหมุน 0.48 รอบ ส่งผลให้มีผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับควรปรับปรุง และต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่ร้อยละ 1.71 จึงส่งสัญญาณเตือนว่าสินทรัพย์ของสหกรณ์อาจด้อยคุณภาพมีสินทรัพย์ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยเฉพาะลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีอัตราค้างชำระสูงถึงร้อยละ 36.87 รวมถึงเงินสดและเงินฝากค่อนข้างมาก ดังนั้นสหกรณ์ควรมีการบริหารจัดการสินทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพและมีสภาพคล่อง

สินทรัพย์	287,954.05 ล้านบาท
เงินสดและเงินฝาก	17.14 %
เงินให้กู้ยืมสิทธิ	61.90 %
ที่ดิน อาคารฯ	8.67 %
สินค้าและอื่นๆ	12.29 %
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	0.92 %
อัตราค้างชำระ	36.87 %

สหกรณ์การเกษตรบริหารธุรกิจหลัก ด้วยวงเงิน 277,712.71 ล้านบาท

ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจมูลค่าธุรกิจสหกรณ์การเกษตรโดยรวมมีมูลค่า 277,712.71 ล้านบาท ธุรกิจสินเชื่อมีมูลค่ามากที่สุด ร้อยละ 34.93 รองลงมาเป็น ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจแปรรูป และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ตามลำดับ อัตราการเติบโตทางธุรกิจ ลดลง ร้อยละ 0.07 โดยมูลค่าธุรกิจ มีแนวโน้มลดลง แต่คาดการณ์ว่าในปี 2565 มูลค่าธุรกิจจะปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจเริ่มผ่อนคลายมากขึ้น ดังนั้นสหกรณ์ควรดำเนินธุรกิจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ และต้องมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพคล่องทางการเงินและการทำกำไรของสหกรณ์ได้

มูลค่าธุรกิจ 227,712.71 ล้านบาท	
รับฝากเงิน	23.43 %
สินเชื่อ	34.93 %
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	14.62 %
รวบรวมผลผลิต	20.72 %
แปรรูปผลผลิต	6.18 %
ให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	0.12 %
อัตราการเติบโตของธุรกิจ	(0.07) %

แนวโน้มมูลค่าธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร และคาดการณ์ปี 2565 -2566

ผลกำไรสุทธิกว่า 2,634.24 ล้านบาท

สหกรณ์การเกษตรมีกำไรสุทธิ 2,634.24 ล้านบาท เป็นกำไรต่อสมาชิก 424.31 บาท เมื่อเทียบกับอัตรากำไรต่อสมาชิกตามอัตราส่วนเฉลี่ย ซึ่งเท่ากับ 9,293.22 บาท สะท้อนให้เห็นว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิก หากเปรียบเทียบเงินออมกับหนี้สินเฉลี่ยต่อสมาชิกจะเห็นว่าสมาชิกสหกรณ์มีหนี้สินมากกว่าเงินออม ซึ่งกระทบต่อการบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ และสหกรณ์ยังอาศัยการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกในสัดส่วนที่สูงเพื่อเป็นทุนบริหารจัดการธุรกิจ จึงทำให้สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายสูงดังนั้น สหกรณ์จึงควรส่งเสริมให้สมาชิกออมเงินเป็นการระดมเงินทุนเพิ่มขึ้นให้มีสัดส่วนมากกว่าการกู้ยืมเงิน เพื่อช่วยลดต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยลง เพราะอัตรากำไรสุทธิและอัตราการเติบโตของทุนค่อนข้างต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุนหมุนเวียนในการบริหารธุรกิจของสหกรณ์ได้ อีกทั้งสหกรณ์ต้องคำนึงถึงความสามารถในการควบคุมค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับรายได้ เพื่อไม่ให้ประสบผลขาดทุน หรือกำไรลดลง เพื่อรักษาสภาพคล่องที่ดีของสหกรณ์

รายได้ 142,466.20 ล้านบาท	
รายได้	
- รายได้ธุรกิจหลัก	96.77 %
- รายได้เฉพาะธุรกิจ	2.45 %
- รายได้อื่น	0.78 %
ค่าใช้จ่าย	
- ต้นทุนธุรกิจหลัก	83.83 %
- ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	9.19 %
- ค่าใช้จ่ายดำเนินงานและอื่นๆ	5.13 %
กำไร(ขาดทุน) สุทธิ	1.85 %

ความเสี่ยงต่อสภาพคล่องทางการเงิน

สหกรณ์การเกษตรมีสินทรัพย์หมุนเวียน ร้อยละ 63.49 และมีหนี้สินหมุนเวียน ร้อยละ 63.06 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น อัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.01 เท่า แสดงว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนเพียงพอที่จะชำระหนี้ระยะสั้นได้หมด แต่สินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์เกินครึ่งเป็นเงินให้กู้ยืมระยะสั้นถึงร้อยละ 35.27 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ประสิทธิภาพในการเรียกเก็บหนี้มีเพียงร้อยละ 63.13 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ ในขณะที่สหกรณ์มีภาระในการส่งชำระหนี้เงินกู้ยืมระยะสั้น ร้อยละ 24.41 และเงินรับฝากอีก ร้อยละ 35.91 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากประเภทออมทรัพย์ รวมถึงการบริหารสินค้ามีรอบหมุนของสินค้าเท่ากับ 19 ครั้ง และอายุเฉลี่ยสินค้าเท่ากับ 20 วัน แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์จำหน่ายสินค้าได้ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร สหกรณ์จึงควรบริหารจัดการสินค้าของสหกรณ์ให้มีการหมุนเวียนซื้อขายให้เร็วยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดสินค้าเสื่อมชำรุด เสียหาย และลดค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้าที่มากเกินไป แต่อย่างไรก็ตามหนี้สินสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากจากสมาชิกซึ่งโอกาสที่สมาชิกทุกคนจะถอนเงินฝากออกไปในครั้งเดียวพร้อมกันค่อนข้างน้อยจึงทำให้สภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ยังคงดีอยู่

สินทรัพย์หมุนเวียน 182,833.35 ล้านบาท 63.49%		หนี้สินหมุนเวียน 181,597.08 ล้านบาท 63.06%	
เงินสดและเงินฝาก	49,350.42 ล้านบาท 17.14 %	เงินรับฝาก	103,422.00 ล้านบาท 35.91 %
เงินให้กู้ยืมระยะสั้นสุทธิ	101,575.76 ล้านบาท 35.27 %	เงินกู้ระยะสั้น	70,295.73 ล้านบาท 24.41 %
ลูกหนี้ระยะสั้นสุทธิ	10,782.08 ล้านบาท 3.74 %	เจ้าหนี้การค้า	4,034.17 ล้านบาท 1.40 %
สินค้าคงเหลือ	8,493.88 ล้านบาท 2.95 %	อื่นๆ	3,845.18 ล้านบาท 1.34 %
อื่นๆ	12,631.21 ล้านบาท 4.39 %		

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.01 เท่า
อัตราหมุนของสินค้า 19 ครั้ง
อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด 63.13 %

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่เกิดขึ้น

สหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเกษตรที่สำคัญของประเทศ ซึ่งหากภาคการเกษตรของไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สหกรณ์การเกษตรย่อมได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน โดยปัจจัยสนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตรดำเนินงานไปในทิศทางที่ดี ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมถึงการใช้ปัจจัยในการผลิตเพิ่มขึ้น การสนับสนุนของภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาดที่ดี มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตและยกระดับคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่อนคลายนโยบายการมากขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

ผลกระทบที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ ภาวะฝนทิ้งช่วงและความแปรปรวนของสภาพอากาศในบางพื้นที่กำลังซื้อที่ลดลง แนวโน้มราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตทั้งในด้านราคาปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และอาหารสัตว์ รวมถึงค่าเงินบาทที่มีแนวโน้มแข็งค่า อาจส่งผลกระทบต่อค่าส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ ตลอดจนสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนที่อาจส่งผลกระทบต่อค่าเงินตัวของเศรษฐกิจโลก

ปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อสหกรณ์การเกษตร

ปัจจัยสนับสนุน +

1. ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวสูงขึ้น
2. การระบาดของโควิด 19 ลดลง
3. ปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้น
4. ความต้องการสินค้าเกษตร
5. การสนับสนุนของภาครัฐ
6. เทคโนโลยีการผลิต

สหกรณ์การเกษตร

ปัจจัยเสี่ยง -

ทางตรง

1. ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
2. โรคระบาดในสัตว์
3. ภาวะฝนทิ้งช่วง
4. การปรับอัตราดอกเบี้ย
5. ผลผลิตจากต่างประเทศคู่แข่ง

ทางอ้อม

1. ค่าเงินบาทอ่อนค่า
2. อัตราเงินเฟ้อ
3. ภาวะสงครามรัสเซียกับยูเครน

บทสรุป

สุขภาพทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรปัจจุบันในภาพรวมยังน่าเป็นห่วง เนื่องจากการบริหารเงินทุนของสหกรณ์มีโครงสร้างทางการเงินส่วนใหญ่ได้จากการสร้างหนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์เองในสัดส่วน 2.26 เท่า นำไปลงทุนอยู่ในลูกหนี้และเป็นลูกหนี้เงินให้กู้เป็นส่วนใหญ่ รวมร้อยละ 61.90 โดยมีหนี้เงินให้กู้ที่ต่อคุณภาพชำระไม่ได้ตามกำหนด ร้อยละ 36.87 สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ ร้อยละ 63.13 แต่หนี้สินระยะสั้นส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากซึ่งหากเมื่อใดที่สภาพเศรษฐกิจหรือนโยบายด้านดอกเบี้ยปรับเปลี่ยนเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินทั่วไปที่ให้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่า ประกอบกับความศรัทธาที่สมาชิกมีต่อสหกรณ์ลดลง อาจส่งผลให้สมาชิกถอนเงินคืน โดยเฉพาะเจ้าหนี้เงินรับฝากรายใหญ่ สภาพคล่องทางการเงินการได้รับผลกระทบและเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของเงินออมเฉลี่ยกับหนี้สินเฉลี่ยต่อคน เป็นสัดส่วนที่มีความแตกต่างย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้คืนของสมาชิก ดังนั้น สหกรณ์การเกษตรจึงควรเฝ้าระวังไม่ให้เกิดความเสี่ยงด้านความเพียงพอของสภาพคล่องต่อความต้องการใช้เงิน (Liquidity) เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็อุปสรรคในการบริหารงานในอนาคต ดังนั้น สหกรณ์การเกษตรควรมีการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินเป็นประจำ เพื่อรับมือกับวิกฤต หรือรับทราบความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสหกรณ์เอง และควรสหกรณ์ควรศึกษาข้อมูลจากภาวะเศรษฐกิจทางการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบบัญชีประจำปี เพื่อเป็นตัวช่วยที่จะชี้ถึงปัญหา และการเปลี่ยนแปลงการบริหารในอนาคต เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้

เอกชัย เกิดสวัสดิ์ นักวิชาการสถิติชำนาญการ